

ՆՈՐ-ԴԱՐ

№ 10 ԵՐԿՐՈՐԴ ՏԱՐԻ Հինգշաբթի 24 Յունիսի

1885

Հինգշաբթի 24 Յունիսի ԵՐԿՐՈՐԴ ՏԱՐԻ № 10

Տարեկան 10 ռուբլի, վեց ամիսը՝ 6 ռուբլի, երեք ամիսը՝ 3 ռ. 50 կ. հատուկ 5 կոպեկի համարով, ինչպես նաև թիֆլիսյան խմորագործական ընկերությանը:

Խմորագործական Հասցեն՝ Тифлисъ, Редакция „Норъ-Даръ“ կամ Tiflis, Redaction „Nor-Dar“:

Խմորագործական ընկերությանը և ամեն օր (բացի տոն օրերից) ժամը 9-ից մինչև 2-ը: Յուրաքանչյուր թիֆլիսյան ընկերությանը և ամեն ընկերությանը: Յուրաքանչյուր թիֆլիսյան ընկերությանը 2 կ. ընկերությանը համար՝ կրկնապատկելի:

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ-ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ

ՆՈՐ-ԴԱՐ

ԱՄԵՆՈՐԵԱՅ ԹԵՐԹԵՐ
ԹԵ ՖԻԼՍՈՒՄ

ՀՐԱՏԱՐԱՎՈՒՄ Ե 1885 ԹՈՒՆԱԿԱՆԻՆ

ՆՈՅՆ ԿՈՒՊՈՎ և ՏՐԱԿՐՈՎ
(ԵՐԿՐՈՐԴ ԿԱՐԵ)

ՏՐԱԿՐՈՎ

I. ՏԵՐՈՒԹԵԱՆ կարգադրություններ: II. ԱՆԱՋՆՈՐԴՈՂ յոգուածներ-առօրեայ ամեն տեսակ խնդիրների մասին: III. ՔՐՈՆԻԿՈՆ — լուրեր, առօրեայ անցքերի համառոտ տեսություններ, գիտա-հայտնի յոգուածներ զանազան նիւթերի վերաբերությամբ: IV. ԹՐՈՂԻՎԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ — Վարկային, Ռուստային և միւս երկրներից: V. ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ — Քաղաքական կեանքի և երևույթների վերաբերեալ տեսություններ, յոգուածներ և լուրեր: VI. ԽՈՒՆԻՆԵՐ: VII. ՀԵՆՈՐԴՈՒՆՆԵՐ: VIII. ԱՆԱՋՆՈՐԴՈՂ և տեղեկություններ: IX. ԽՈՒՆԻՆԵՐ և պատմականներ: X. ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ — ֆելիցիտոսներ, պատկերներ, զրույցներ, վեպեր, վիպասանություններ, գիտություններ, գեղարվեստներ, արհեստների և արդիւնագործութեան ամեն ճիւղերին վերաբերեալ աշխատություններ և քննադատական յոգուածներ: XI. ՅԱՅԿԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ — Հայոց և օտար լեզուներով:

ՏԱՐԵԿՐՈՎ ԳԻՆՆ Ե 10 ՐՈՒԲԼԻ, ՎԵՐ ԵՄՈՒՆԱՆ՝ 6 ՐՈՒԲԼԻ, ՀԱՏՈՎ՝ 5 ԿՈՊ. Խմորագործական Հասցեն՝ Тифлисъ, Редакция „Норъ-Даръ“ կամ Tiflis (Cau- case) Redaction „Nor-Dar“:

Խմորագործական Հասցեն՝ Тифлисъ, Редакция „Норъ-Дարъ“ կամ Tiflis (Cau- case) Redaction „Nor-Dar“:

ԱՂԻ

Ներկայ 1885-ի համար ՀՆՈՐ-ԴԱՐ-Ի ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԿՐՈՒԹԻՒՆԸ շարունակվում է: Բաժանորդ են գրվում ՄԻՄԻՆՍԿԻ խմորագործական, ՊՈՍԵՆՍԿԻ և ՍՄԵՆԻՆՍԿԻ լուրեր, եկեղեցու հանդէպ: Օտարապաշտօնի գիմնում են հետևեալ հասցեով՝ Тифлисъ, Редакция „Норъ-Даръ“:

Բաժանորդագիրն է. տարեկան 10 ռ. վեց ամիսը՝ 6 ռ.: Եւրոպայում և թիւրքիայում՝ „Նոր-Դար“-ի տարեկան բաժանորդագիրը՝ 30 ֆրանկ է: Առանձինները վճարում են 10 ռ.:

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԽՈՒՆԻՆԵՐ

Թէ քննարկ հարկաւոր է քրիստոնէութեան վարդապետութիւնը և բարոյական դաստիարակութեան մէջ. թէ քնն եղանակաւ և քնն տեսարաններ վերայ է աւանդվում մարդկային կեանք այս կարեւոր ուսմունքը մեր դպրոցներումը, և թէ քննադատութեան է աւանդութիւնը:

Մեր արդոյ ընթերցողը պէտք է նկատեն անուշ, որ մենք համար-ձուլվում ենք խօսել այնպիսի մի վսեմ առարկայի վերայ, որ ի վեր է մեր կատարելելից: Մենք ևս քաջ գիտեմ ենք, որ արդարեւ ամենայն մարդ չէ կարող հոգեւոր նիւթոյ վերայ խորհրդածել արժանապէս, այլ միայն նը-րանք, որոնք հոգեւոր և մտքը զոգցեալ վերացած երկրից՝ տարւում են մի երկ-նաւոր հոգեւորական մէջ: Սակայն այս տեսակ երկրաւոր և լիհիւստու-

թեամբ պաշարուելը ևս մի փառք և պատիւ չէ քրիստոնէի կոչմանը: Ազգի մտածելով՝ ամենայն քրիստոնէայ պատրաստ պէտք է լինի. «Տալ պատասխան ամենայնի որ խնդրեց զբան», որ է վսեմ յուսոյն: Աստի այս պարտաւորութիւնը ստիպուած լիստահա-նում ենք բանալ մեր սիրտը մեր եղ-բայրակիցներէ աւաճ՝ քրիստոնէական դաստիարակութեան մասին այնքան և այն չափով, ինչքան գգում ենք: Եւ մեր ճանաչողութիւնն և զգացածը գը-րում ենք, ոչ թէ մի բուն օրէնք և կանոն զնեղով ուրիշների համար, այլ իրեն մի մասնաւոր օրաի զգացմունք և մտայն ճանաչողութիւն, այժմէն իսկ խնդրելով մեր բարեկոյժ ընթերցողնե-րից, որ դատեն և այնպէս ընդունեն մեր ասացածը և ոչ կոյր գիտելայն, թէ մի գուցէ լիովանակ մի քրիստոնէա-կան հոգեւոր ստատուութեան՝ գալովա-կութեան առիթ լինենք մեր մերձա-ւորին, որ հեռի է իսպառ մեր զգա-մունքից և գրութեան նպատակից: Մենք ստիպվում ենք խօսել և գրել քրիստոնէական կրօնի վսեմութեան վե-րայ, ոչ թէ մեր հանձարը և Աստու-

ծարանական հմտութիւնը ցոյց տալու և գովեստներ յայտնաբերելու. բուն լեցել, այլ մեր մեթաֆորներ, մեր ազգային և եղբորը ըստ չափու մեր հասկացո-ղութեան օգտակար լինելու և խորհրդ-ազանութեան առիթ տալու: Այս է մեր գրութեան շարժառիթը: Աւետարանի դաստիարակութեան մասին:

Քրիստոնէութիւնը, սերել ընթեր-ցողը, ինչպէս մասնաւոր են մեկանից շատերը, մարդկային ճարտարութիւն չէ և գիտութեան գիւտ, քրիստոնէութիւնը դաստիարակութեան և խմաստաս-րութեան արգասիք չէ: Քրիստոնէութիւնը՝ բան չէ և խօսք, նա ՀՈՒՆԻՆԵՐ և ԿՈՒՆԻՆԵՐ: Ինչ օրից հնչուել է աշխարհի մէջ Աւետարանի այն գեղեցիկ խօս-քը՝ «Բանն մարմին եղև և բնակաց ի մեզ», այնուհետև և լիւսուել է Աս-տուածային վճռով և անօրինութեամբ, որ քրիստոնէութիւնը շօշափելի լինի մարդկութեան մէջ, մարմին առնել քա-ղաքականութեան մէջ, օրէնսդրու-թեան մէջ, ընկերութեան և հասա-րակութեան մէջ, ազգայնութեան և ընտանեաց մէջ, մեր գործոց և արար-մանց մէջ, մեր վարուց և շարժման

մէջ: Ինչ ընկերութեան կամ ազգի մէջ, որ քրիստոնէութիւնը խօսվում է իրեն բան, իրեն շրջանի յոյուած ու չէ կատարվում իրեն գործ, նշանա-կում է այնտեղ տալովին չէ մարմին առնել քրիստոնէութիւնը: Նշանակում է այնտեղ քարոզվում է իրեն բան միայն և շրջանից շրջանից է թու-լում առանց մի իրկարար փոփոխու-թիւն յառաջ բերելու մարդու հոգու և վարուց մէջ: Քրիստոնէական դաս-տիարակութեանն է առել և ուսուցա-նել, միայն ուսանել և գործել, ու-սանց գործոյ աւետարանական դաս-տիարակութեան չկայ:

Մեր ժամանակումս հանապազօր կրկնուող խօսքը—լուսաւորութիւն, որ Եւրոպայում քարոզվելով արձագանք է տալի և մեր Ասիացիներէ մէջ, լու-սաւորութիւն, որ կրկնվում է անդա-րար մեր օրագրերի և լրագրերի մէջ, որ հնչվում է մեր ընկերութեանց մէջ, մեր դպրոցական կանոնադրու-թեանց մէջ, մեր ազգայն օրենքոյ դաստիարակական խորհրդածութեանց մէջ, լուսաւորութիւն, որ հասարակաց բերանի խօսք է դառել թէ մեծ և

թէ վերել, թէ ազնու և թէ ուսմիկ համար, ուրիշ բան չէ այս լուսաւորու-թիւնը, եթէ ոչ քրիստոնէութիւն գոր-ծով, ուրիշ բան չէ եթէ ոչ քրիստոնէա-կան լուսով պարզութեան և լուսաւո-րութեան խորհրդներ, զգացմունքներ, գործքներ, նպատակներ, մեր կենաց անցեալ, ներկայ և ապագայ վիճակի գործնական հիմն և խորհրդով, ներե-ցիք ինչ առիթ սրբոյ ասել, ճշմարիտ լուսաւորութիւն և ճշմարիտ քրիստո-նէութիւն՝ նոյնիմաստ և նոյնանշան բառեր են ոչ տարբեր: Միթէ ուրիշ լոյս կայ բացի այն քրիստոնէութեան լոյսը, «Որ լուսաւոր ատնէ զմարդ, որ գալոց է աշխարհ»: Այս է ահա հա-մարտաւ քրիստոնէութեան վսեմ խոր-հուրդը. այս է ահա, որ պէտք է լինի մեզ—քրիստոնէացի համար, ճանա-պարհ, կեանք և ճշմարտութիւն.— ճանապարհ ուղղութեան, ճանապարհ արդարութեան և յառաջադիմութեան. կեանք վարուց և գործոց, կեանք ընկերութեան, կեանք մարդկու-թեան, ճշմարտութիւն բանից, ճը-մարտութիւն մտածմանց, ճշմար-տութիւն խորհրդոց, ճշմարտութիւն

մունք ստացած մարդ է, բայց միթէ այդ բաւական է, որ նա կարողանայ ինչպէս պահանջվում է, լաւ քարտզիչ լինել և լարմար իւր սուրբ պաշտաման համար:

Եթէ մէկը քիչ շատ հայերէն գիտէ, մի փոքր էլ ուսուցիչ, կոր- դացիլ է մի քանի գրքեր, մի քա- նի տարի մի որևէ գալորցում այս կամ այն առարկայից լաւ կամ վատ դաստուռ է եղել, միթէ դրանով նա քահանայացուից պահանջած հանգամանքներն ունի: Բացի ուս- մունքից քահանայացուն պէտք է «Իբրեւ լինի իւր եկեղեցին, «Իբրեւ լինի քահանայական կոչումը, քա- հանայական կոչման համապատաս- խան բարքի, վարքի և հակում- ների տէր լինի. և առանձնապէս կրօնական դաստիարակութիւն ըս- տացած: Այլապէս կեանքի մեծ մասը բոլորովին ուրիշ ճանապարհ է ընթացող մարդը, երբ նա յան- կարճ քահանայանալ է ուզում, լոկ իւր փոքր կշտացնելու և գրգռելը լցնելու համար, նա աւելի վտան- գաւոր է եկեղեցւոյ համար, անե- լի վնասակար ծովի համար, երբ նա քիչ շատ ուսմունք ունի: Ըստ որում այդ տեսակ մարդը զուրկ կրօնական դաստիարակութիւնից, բարոյական սկզբունքներից, իւր ուսմունքը կը ծառայեցնէ աւելի ճարպիկ կերպով գործելու աշխ- ինչ որ անուան է անում և այն- պիսի խտրիզանք լարելու, որը ի հարկէ ազէտ, բայց պարզամիտ քահանայացուն ամենախնայաւորը է նրա հետ մրցելու:

Աստուած փրկէ մեր եկեղեցին առաջն առած և միայն պաշտօն և ապրուստ վաստակելու համար ե- կեղեցական մարդիկներէն... Եւ կը փրկէ Աստուած երբ ժողովրդի մէջ կրօնական դաստիարակութիւ- նը մտցնուի այնպէս, ինչպէս ա- սում է վաթսուական թուականի երիտասարդ և եռանդոտ գործողը: Ս. Ս.

գիտութեան միտք բանիւ լոյս կամ լուսաւորութիւն Ով այսպէս չէ ըմբռ- նում քրիստոնէութիւնը, նշանակում է նրա համար տակաւին լոյսը խաւա- րումն է և չէ տեսնում նրա պայծա- րութիւնը իրան խաւար աշուղ, Աւե- տարանի խոսքին համեմատ, թէ՛ « Լոյսն ի խաւարի է և խաւար՝ նմա ոչ եղև հասուն »:

Այսպիսի մի վսեմ առարկայ առիթ է տալիս ահա մեզ այսօր խորհրդա- ծութեան, թէ ինչ Խանապարհով ենք զննում զգլխի այս լոյսը, ինչ վաստակ են վաստակում մեր դպրոցները այս լուսոյ համար և ինչ ձեռնարկներ վե- րայ է աւանդվում մարդկային կեանք այս վսեմ ուսմունքը: Մենք պէտք է խորհրդածենք ըստ չափոյ մեր կարող- ութեան, միանգամայն ներդրութիւն խնդրելով քրիստոնէական դաստիարակե- րեց և դասագիրք յորինողներէ, որ մեր խոսքը հասարակաց օգուի համար է և ոչ այս ինչ, կամ այն ինչ անձն աշխատութեան վերայ մօտայ արկա- նելու:

Ամենայն ուսմունք, եթէ չէ զննում ուղղակի զգլխի իրան նպատակը, քիտա- ձգվում է և մղորովում և շուտով չէ հասնում իրան կատարածին: Այսպէս էլ պատահում է, որ քրիստոնէական դաստիարակութիւնը անհմուտ մարդ- կանց ձեռքով խոտորվում է իրան Խա-

Ք Ր Ո Ն Ի Կ Ո Ն

Շնորհակալութեամբ ստացանք Մու- կուայի Մ. Յ. Ո. Գ. Բ. հրատարակած երկրորդ հանգումը: Կա լոյսով վերայ մաքուր տպուած այդ գրքովը պարու- նակում է իւր մէջ «Երկու երեկոյ» «աղ- քատ մարդիկ» և «Ճիւղ կաթիլի պատ- մութիւնը» կտորները մատաղ սերնդի ընթերցանութեան համար: Գինը 20 կ. է:

Այն օրը, որ լոյս տեսաւ «Նոր-Գար»-ի № 8-ում Բագուից ստացած Մարգ- րիկ. դպրոցի ուսուցիչ Այվազեանի վե- րաբերութեամբ մի լուր, այն առա- ւօտը ստացանք պ. Այվազեանից մի մասնաւոր նամակ: Մենք արդէն մեր արած ծանօթութեան մէջ գրել էինք, որ դժուարանում ենք պ. Այվազեանի վերաբերութեամբ գրածին հաւատա- րու:

Պարոնը եղելով ինչը այսպէս է պատ- մում. երբ նա թիֆլիսից վերադարձել է Բագու, գտել է այնտեղ իւր հաս- ցէին ուղարկած վեց բարձր և մէկ անտարազիւր նամակ, որի մէջ «այդիւ» նամակագիրը խնդրում է նամակի մէջ նշանակած անձինքներին տալ բարձրե- րեք: Ինքը պ. Այվազեանը արհամա- րելով այդ բարձրը աւելորդ է համա- րել անպատ մեծացող նամակագրի յանձ- նարարութիւնը կատարելու: Զ. Ս. Ս. խելով բարձրի մասին խնդրում է պ. Այվազեանից՝ որ նա տալ նրան այդ բարձրից կարգաւոր: Պ. Այվազեանը գրանից մի օրինակ միւս օրը բերում է դպրոց, բայց Ի. Ս. Բագուական- լեան պատճառով տալիս է նրա 9 տարեկան աղջկան, որպէսզի յանձնէ դա իւր հօրը: Այս հանգամանքից պարոնի ասելով, նրա լինելով երե- դանդան լուրեր են տարածում, աշ- խատում նրա վարքը ձգել իբրեւ թէ նա պաշապաւնդաւ է անում «Նոր- Գար»-ի դէմ, այն ինչ այդպիսի բան չէ կայ:

Մենք կը ցանկանայինք, որ դպրոցը և մատաղ սերունդը հեռու պահուէր այդ տեսակ անմիտ գրութիւններից, ըստ ինքեան բարձրել տարածման դէմ այնչէ ցանկնք: Առաջին տեսակը չէ, որ փոքրիկ մարդիկ լոյսով սան- դուգրիներ վերայ վաղելով ուզում են բարձրանալ... Բայց երբ ընկնում են, լոյսով վերայ չեն ընկնում, այլ գետնի վերայ:

Նապարհից Արդարեւ նա չէ կորնու- լաւարի և տղիտութեան մէջ, բայց շուտով չէ հասնում իրան նպատակին և չէ ցոյց տալի իրան վերաբար դուր- լութիւնը:

Քրիստոնէութիւնը, որ կեանք է ըն- կերութեան կամ հասարակութեան, մտել է այժմ դպրոցական ուսմանը կարգը: Նոյն ուսմանը բան է, ի հար- կէ, որ եկեղեցական բնմի վերայ բարձ- րացած քրիստոնէութիւնը, ամբիոն ու- նեմայ իրան համար գիտութեանց ու արուեստից տաճարի մէջ և իրան վեր- կալար բազմակներ տարածն մտնիկա- կան անմեղ հասակի վերայ, բայց այս- տեղ ամենից զգուշաւոր և խորհրդա- ւոր տեղին է: Մերերը և հասարակու- րեքը արդէն աշխարհ են մտել և կեանք- քի հետ ծանօթացել, նրանց լոյսա- րութեանը, հանապազօրեայ փորձե- րը և ամօթապարտ կրքերից զգուշ- ները ուսուցել են նրանց համբուրել քրիստոնէական կրօնի միջնակարգութեան- ները: Իսկ անմեղ մանկան, որ պէտք է նոր աշխարհ մտնի և այն էլ իբրեւ ուսնալ քրիստոնէայ, իբրեւ դաստիա- րակութեան գաւթից նոր ելանող ան- դամ մարդկութեան հարկաւոր է նը- րան չը մղորեցնել նախապաշարմունք- ների մէջ, լոյսը ուղղութեան մէջ, ուսուցել ուսման և կրթութեան անու- նով մղորեցնել կարող է տարածել:

Թեւ. Ա. Ի. Յ. Մարդիկ հեռանդութիւնը սաստիկ տարածուել է և անթիւս գո- հիւ է տանում:

Գեղեցիկները 17-ին վախճանուեցաւ Անդրեյով. լոյսով շնորհակալութեամբ, նրանց հոգեւոր գրութիւնը, ներկայումս այս պաշտօնը աղան է մնում: Նայե- լով այն նշանակութեան, որ ունի շէյն- ուլ-խալամի պաշտօնը երկու միջին մաս- մեղականների համար լոյսով կրօնական և լոյսով լինական կողմից, ներկայումս մաս- մեղականները խիստ հետաքրքրուած են նոր շէյն-ուլ խալամի նշանակութեան լոյսով- րով: Իհնէս այդ պաշտօնի համար երկու կանգնատ կան աշխ. առաջ. մինը Շուշիի Ղադիի և միւսը Նախիջևանի Սալախ-հաջին, բայց երկուսն էլ, ինչ- պէս ասում են, այդ պաշտօնի համար հարկաւոր հանգամանքներից զուրկ են: Ինչպէս յայտնի է, մեր մահմեդական- ները շէյն-ուլ-խալամը ընտրում է Վոլ- կանեան գլխաւոր կառավարիչը և ներ- կայացնում է նրան Վարդիի հաստա- տութեան համար:

Վ. Ա. Ս. Ս. Տեղուց հայ կաթիլի կը- ղերի տաղիւթութեան համար է Նա- րահեղութեան Վարդապետը արգելել է օղորդ հայոց ուսումնարան տալը: Նա արգելեց կնիքաւոր լինել հայա- դասներին:

Վերջին օրերս էլ հայկառակ Հայաս- տանիայ ս. եկեղեցւոյ սովորութեան, հայկառակ Վեհապետի տնտեսային վարչապետը հրամայել է պատ չը պա- հել...

Ժողովուրդը որ մինչև այժմ լուս- տանում էր անտեղի հրամանները— այդ զգալով այն ևս չը կարողացաւ համբերել, նա հնուց սովոր է պոս- րարել և պահել իսկապէս նրան հը- րամայում են լուսն ամեն սուրբ հը- մարած արտերը: Ժողովուրդը խնդ- է մտադրել տալ Արդիւնի գեր. եպի- փոստին, որպէս զի հրաժարեցնեն այն վարդապետներին, որոնք այդ տեսակ գործերով գաղթականութեան քար են դաւել:

Յոյս ունենք որ գեր. Չաքարեանը յարգելով ս. եկեղեցւոյ կանոնները կը հրամայէ շարունակել պատ պահելը, որ- պէս դարեւոր հայկական սովորութիւն: Ինչ օրը ենք հասել: Մի օրէս վա- դապետ յանգնում է խախտել ս. ե- կեղեցւոյ հրամանները և կանոնները որ հաստատել են քանի քանի ս. Հա- յոյս ունենք որ գեր. Չաքարեանը յարգելով ս. եկեղեցւոյ կանոնները կը հրամայէ շարունակել պատ պահելը, որ- պէս դարեւոր հայկական սովորութիւն: Ինչ օրը ենք հասել: Մի օրէս վա- դապետ յանգնում է խախտել ս. ե- կեղեցւոյ հրամանները և կանոնները որ հաստատել են քանի քանի ս. Հա-

հասարակութեան մէջ, այլ հարկաւոր է քրիստոնէութեան և բարոյականութեան բարձրագոյն սերմերը նոյն իսկ դաստիարակութեան պաշտօնից արե- րակի տակ ծաղկեցնել և պաշտօնի:

Քրիստոնէութիւնը ինչպէս հասարա- կութեան մէջ, նոյնպէս և դաստիարա- կութեան մէջ կեանք պէտք է համա- րել և ոչ միայն լոկ ուսմունք, և այս ինչից կարող է յառաջ գալ եթէ ոչ դասական բարի եղանակից, քրիստո- նէական ընտիր դասագրքերից, և մա- նաւանդ դաստիարակի գործքից:

Մեր դպրոցներում, որչափ մեղ յայտ- նի է, լոյսով կրօնական, դաստիարակու- թեան և լոյսով դաստիարակութեան լուսն ամեն սուրբ հը- մարած արտերը: Ժողովուրդը խնդ- է մտադրել տալ Արդիւնի գեր. եպի- փոստին, որպէս զի հրաժարեցնեն այն վարդապետներին, որոնք այդ տեսակ գործերով գաղթականութեան քար են դաւել:

Պարտաւորութեամբ:

Երբ. Ո. Ի. Յ. Յուրաք հասնում է ան- տանելի սաստիկութեան ժողովուրդը մեծ նեղութեան է քաշում վառելիքի կողմից: Քաղաքի մէջ առևտուրը բո- րորովին ընկած է:

Նրալայ գեղարարութեամբ տեղում է սարսափ քիւրը առաջակալութեան պատճառով: Արդէն հարգել է ձեռ- որ Գէլի-Մահմուտ և Իթո քիւրերը ստապատուում են. այժմ էլ յայտնուել է մի երեղոյ «Սատի օղիւ»: Այդ քիւր- դը յայտնի է քարոնի (Մշոյ) կողմե- րում որպէս արեւնաբար չարագործ: Իհնէս ժողովուրդը ինչ պէտք է անէ այդ գաղանների ձեռքից, երբ վեր- ջիններս զննուած են— իսկ ինքը ան- զէն է:

Վերջին ժամանակներս գեղացիք ստիպուած էին մէկ մէկ հրացան առ- նել (որը այստեղ շատ լաւ է), որ կարելի լինի անվախ ապրել այդ չա- րագործների երեսից:

Յոյս ունենք որ բարեխնամ կառա- վարութեան լոյսով կը տալ ունենալ զէնք անձնապաշտպանութեան համար:

Տեղում և լոյսով դաւառնեցում գողու- թիւները և ունենեցում պահուս են:

Թիֆլիսում այնքան աղմուկ հանող բոլիկ Անանով և բոլիկ Գապարեանի գործը, որը հաշտարար դատարանին էր հասել, ունեցաւ իւր անպատեղի վեր- ջարդանութիւնը: Վերադառնալով 20-ին Թիֆլիսի երկրորդ բոլիկի հաշտարար դատարանում ասեղ ձգելու տեղ չը կար: Այնտեղ քննվում էր վերադառնալով բոլիկների գործը: Քննութիւնից ու եր- կու կողմից միմեանց հետ արած վի- ճարարութիւններից քիտա, գլխից ժա- մի 2-ին հաշտարար դատարանը առա- ջարկեց հաշտութեան օրէնքի համա- ձայն: Բոլիկ Անանով յայտնեց հա- մաձայնութիւն, եթէ բոլիկ Գապարե- անից կը յայտնէր հաշտարարով որ ինքը միտք չէ ունեցել վնասելու և ձգելու նրա վարկի: Բոլիկ Գապարե- անից կը կողմից յայտնեց, որ ինչ- պէս առաջ այժմ էլ պնդում է, որ իւր վարմունքով այդ գործում բոլիկ Անանով վարել կտարէ չէ կամեցել:

Գապարեանը կազմեց այդ հաշտութեան արձանագրութիւն և վերջալ բոլիկները ստորագրեցին: Հասարակութիւնը դուրս եկաւ դժոխէ և անհամ զգացմունք- ներով. նա էֆէկաններ էր սպասում, և միմեանց առաջ պարտաւոր ենք հա- մարում այստեղ լուսն:

Գապարեանը եղանակը առաջին պայմանն է պնդելու և բարե- կարգելու ամենայն դպրոցների մէջ և մանաւանդ քրիստոնէական դաստիա- րակութեանը, որ հիմն է ամենի և ըս- կիցին: Մեր դպրոցներում բարձր լո- յի է արած այս կարեւոր և գլխաւոր պայմանը: Քրիստոնէութիւնը որ մի ընդհանուր ուսմունք է, դառնում է մեր դպրոցներում լոյսաբանական հարցմունքներ, նա չէ մօտենում ա- մենին աշակերտի սրտին, այլ միայն դառնում է շրթներէ հաստաւանական յոգւում: Քրիստոնէութիւնը, որ պէտք է իւր երկնային վառ բոցով և կայ- ծակով սրէք մարքեր աշակերտի յո- ժարութիւնը, զգացմունքը, ցանկու- թիւնը և մի հրով մաքրուած անդամ պէտք է յառաջ բերէր ընկերութեան մէջ, դառնում է նրա համար միտք մի հասարակ ծանօթաբանութիւն, նա դառնում է նրա համար արդէն մարդ- կային ուսման մի մասը և շատ ան- զամ, ամառում ենք ասել, ցածրանում է և նրանցից. և ինչն է սրտ արտ- ձաւը, եթէ ոչ դասական եղանակը: Հաստաւանութիւն են ահա մեր ասածին քրիստոնէական տեսութիւնները և սրբա- դան պատմութիւնները, որոնցից առ- ւանել գործադրական են Միսեայ

վերջապէս նա ուղղում էր իմանալ, թ իւր բոլիկին է արդար այդ գործում ի ինչ է, որ իւր գործը չէ հասկանալ: Վաշխատենք այդ գործը հրատարակի առաջին համարներում:

ԲԱՊՈՒՄՅ. Ամսոյ (յունվար) 26-ին տեղի կունենայ Մարգ. Ընկերութեան 21-րդ ընդհանուր ժողովը: Ընկերու- թիւնը կանոնադրութեան 17 և 16-րդ յօդուածներին համաձայն վաղորդք ար- մասին յայտարարած է հայ պարե- րական թերթերում: Բայց այն կանո- նադրութեան միւս յօդուածների հի- ման վերայ արդե՞ք այդ ընկերութեան ամբողջ ստորաւ գործունէութեան և մասնաւոր դրամական երկմտուի հա- մար չի պիտի հրատարակական հաշիւ ներկայացնուէր հասարակութեանը: Ինչո՞ւ համար ցարդ այդ անհրաժեշտ տութեան վերայ ոչ ոք աշուղի չեղաւ: Բացի այդ անցեալ 1882 թուականի գործադրութեան ժամանակից ընկե- րութիւնը զիջեցաւ է ունեցել 1707 ր. 68 կ., որը նոյն ժամանակի խորհրդի անգամները ձանձուելով իրենց դա- ցաւ: Ընկերութեան և ոչ աշուղը գործա- վարութեան վերաբերող պարտք խոս- տացել էին իրենք վճարելու ընկերու- թեան սնուակին: Բայց այդ պարտքը ցարդ վճարուած չէ: Խոստացողներից մինը մինչև անգամ այդ հարցին է ուղղում վիտաբիլի անցեալ տարի Բագ- ւում տեղի ունեցած մի ինչոյ պարտ- հանգէսի կիստառ ու պատմ միացողը: Բայց ցանկալի էր որ պարտաւորուած պարոնները ճշտու կատարէին ընդհա- նուր ժողովին տուած «այդիւ խոսքը»:

Յոյս ունենք որ ընդհանուր ժողովը այս խնդրը կը ուղղութիւնից չի վախճնուի:

Ձմեռնակութեան հրատարակուող Ար- լու. Արդարեւ լոյսով դաւառնեցում է չէ անց- և խմբագրող բանտարկուած: Մանրա- մասութիւններին քիտա:

Պոլսի ազգային երեսփոխաններից ու մար- մէկի, որ շատ հմուտ է երևում աղ- լու, լոյսով գործելին «Նոր-Գար»-ի խմբա- հասարա- րին ուղղած մի ընդարձակ մասնաւոր դատու- թիւնը: Ինչ օրը ենք հասել: Մի օրէս վա- դապետ յանգնում է խախտել ս. ե- կեղեցւոյ հրամանները և կանոնները որ հաստատել են քանի քանի ս. Հա-

Պոլսի ազգային երեսփոխաններից ու մար- մէկի, որ շատ հմուտ է երևում աղ- լու, լոյսով գործելին «Նոր-Գար»-ի խմբա- հասարա- րին ուղղած մի ընդարձակ մասնաւոր դատու- թիւնը: Ինչ օրը ենք հասել: Մի օրէս վա- դապետ յանգնում է խախտել ս. ե- կեղեցւոյ հրամանները և կանոնները որ հաստատել են քանի քանի ս. Հա-

Պոլսի ազգային երեսփոխաններից ու մար- մէկի, որ շատ հմուտ է երևում աղ- լու, լոյսով գործելին «Նոր-Գար»-ի խմբա- հասարա- րին ուղղած մի ընդարձակ մասնաւոր դատու- թիւնը: Ինչ օրը ենք հասել: Մի օրէս վա- դապետ յանգնում է խախտել ս. ե- կեղեցւոյ հրամանները և կանոնները որ հաստատել են քանի քանի ս. Հա-

մագիստրոսի յօրինուածներն, Ալամդա- րեան վարդապետներ, Օրբելի և Սա- Կատունի աւագ քահանաները, լոյսով լոյսով ենք Պ. Նազարեանից վաղ- ծու: Ինչ օրը ենք հասել: Մի օրէս վա- դապետ յանգնում է խախտել ս. ե- կեղեցւոյ հրամանները և կանոնները որ հաստատել են քանի քանի ս. Հա-

Պոլսի ազգային երեսփոխաններից ու մար- մէկի, որ շատ հմուտ է երևում աղ- լու, լոյսով գործելին «Նոր-Գար»-ի խմբա- հասարա- րին ուղղած մի ընդարձակ մասնաւոր դատու- թիւնը: Ինչ օրը ենք հասել: Մի օրէս վա- դապետ յանգնում է խախտել ս. ե- կեղեցւոյ հրամանները և կանոնները որ հաստատել են քանի քանի ս. Հա-

Պոլսի ազգային երեսփոխաններից ու մար- մէկի, որ շատ հմուտ է երևում աղ- լու, լոյսով գործելին «Նոր-Գար»-ի խմբա- հասարա- րին ուղղած մի ընդարձակ մասնաւոր դատու- թիւնը: Ինչ օրը ենք հասել: Մի օրէս վա- դապետ յանգնում է խախտել ս. ե- կեղեցւոյ հրամանները և կանոնները որ հաստատել են քանի քանի ս. Հա-

[illegible]

